

fact, the inexhaustible possibilities of the human mind. 5) The stage of self-reflection (evaluation of the results of individual work, which can also be assessed by the teacher). For example: informational achievements (language competence, ability to find the necessary information, identify search sources); intellectual achievements (expanding the worldview, skill of studying speech phenomena by mastering certain mental operations, such as: analysis, synthesis, generalization); spiritual achievements (involvement in the treasury of world and Ukrainian culture), etc. Particular attention was paid to evaluating the results of individual work: summarizing various studies, planning, comparing, systematizing and generalizing their own achievements.

Conclusions. This topic is quite promising and requires more detailed processing. Nevertheless, we conclude that educational achievements are directly proportional to the interest in individual work as a kind of educational activity in the lessons of Ukrainian language, the ability to plan and stay in it, to carry out and to receive certain results, such as: to develop one's own world outlook, abilities, overcome psychological barriers that often hinder self-expression and self-realization of linguistic personality. At the same time, the indicated activity is an integral part of the personality orientation, the basis for its self-development and forming linguistic professionally oriented communicative competence, and professionalism as the key characteristic of a competitive specialist in the labor market.

Key words: individual work, self-reflection, motives, self-identity, linguistic competence, speech competence, professionally oriented linguistic competence.

References

1. By`bly`ya. Kny`gy` Svyashhennogo py`sany`ya Vetxogo y` Novogo zaveta. – K. : Y`zdany`ya Svyato-Uspenskoj Pochaevskoj Lavry, 2005. – 1346 s.
2. Blagin V.M. Pedagogichni ponyattya v logichny`x sxemax i tably`cyax / V. M. Blagin. – Nizhy`n: Redakcijnno-vy`davny`chy`j viddil NDPU, 2000. – 96 s.
3. Ency`klopediya osvity` / Akad. ped. nauk Ukrayiny`; golovny`j red. V.G. Kremen`. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
4. Zy`mnyaya Y`.A. Pedagogy`cheskaya psy`xology`ya: Uchebny`k dlya vuzov. Y`zd. vtoroe, dop., y`spr., y` pererab. – M. : Logos, 2002. – 384 s.
5. Mojseyuk N.Ye. Pedagogika. Navchal`ny`j posibny`k. 2-e vy`d. / N.Ye. Mojseyuk. – K., 1999. – 350 s.
6. Pedagogy`cheskaya ency`klopedy`ya: V 4 t. – M. : Sovetskaya ency`klopedy`ya, 1964-1968.
7. Prakty`kum z metody`ky` navchannya movoznavchy`x dy`scy`plin u vy`shhij shkoli: Navch. posibny`k / O. Goroshkina, S. Karaman, Z. Bakum, O. Karaman, O. Kopus`/ za red. O. Goroshkinoyi ta S. Karamana. – K., 2015. – 250 s.
8. X`ell L., Zy`gler D. Teory`y` ly`chnosty`. Z-e mezhdunar. y`zd. – SPb. : Py`ter, 2003. – 608 s.

Отримано редакцією 17.05.2018 р.

УДК 378, 147

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-149-156

Інна Олександрівна Сидорчук,
асистент кафедри українознавства
Національного університету водного
господарства та природокористування,
e-mail: i.o.sydorchuk@nuwm.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті уточнено й науково обґрунтовано сутність понять «компетенція», «компетентність», «мовленнєва компетентність», «професійно-мовленнєва компетентність». Розглянуто сутність професійно-мовленнєвої компетентності студентів економічних спеціальностей. Обґрунтовано доцільність використання фахових текстів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням для формування у студентів економічних спеціальностей професійно-мовленнєвої компетентності. Визначено джерела та проаналізовано критерії відбору фахових текстів, необхідних для вивчення української економічної лексики під час мовленнєвої діяльності студентів на практичних заняттях.

Ключові слова: компетенція, компетентність, мовленнєва компетентність, професійно-мовленнєва компетентність студентів економічних спеціальностей, фаховий текст, термінологічна лексика.

Постановка проблеми. Сучасні економічні та соціальні реалії вимагають підготовки фахівця нового типу, здатного до професійної діяльності в інформаційному суспільстві, особистості, яка має творчий

потенціал, володіє культурою україномовного спілкування і сформованими навичками роботи з інформацією для професійного саморозвитку та самоосвіти.

Високі вимоги до професійної підготовки фахівців сьогодні висувають перед вищою школою гідні завдання, одним з яких є пошук ефективних методик розвитку мовленнєвої та професійної компетентності студентів економічних спеціальностей. Уміння спілкуватися мовою професії підвищує результативність праці, допомагає комфортно почуватися на виробництві, у колективі, у ділових контактах, що вкотре актуалізує лінгвістичну підготовку зазначеної категорії студентів. Узагальнення наявного в українських вищих школах досвіду формування правильності професійного мовлення майбутніх економістів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням сприятиме вирішенню окресленої проблеми.

Навчання української мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців економічної сфери здебільшого обмежується вдосконаленням правописних навичок, умінь складати ділові папери, поза увагою залишається формування професійної мовленнєвої компетентності, важливими складниками якої є вміння сприймати, продукувати висловлювання в професійних комунікативних ситуаціях, використовувати фахову термінологію, виступати публічно.

У межах цієї публікації вважаємо за доцільне розглянути формування професійно-мовленнєвої компетентності шляхом використання фахових текстів під час занять з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування професійного мовлення присвячено чимало досліджень. Протягом останніх десятиліть до цієї теми зверталися мовознавці, лінгводидакти, психологи, педагоги: Б. Ананьєв, Н. Бабиц, І. Білодід, О. Біляєв, М. Вашуленко, Л. Виготський, В. Виноградов, І. Вихованець, М. Вятютнев, Є. Голобородько, О. Горошкіна, І. Зимня, С. Караман, Л. Мацько, В. Мельничайко, С. Ніколаєва, Л. Паламар, Є. Пассов, М. Пентиліук, В. Плахотник, Г. Сагач, В. Сафонова, Т. Симоненко, О. Хорошковська та ін. Шляхи підвищення рівня володіння українським професійним мовленням у процесі мовної освіти в дисертаціях розробляли Л. Барановська, Г. Берегова, Н. Босак, Л. Головата, І. Дроздова, О. Іскандрова, В. Коломієць, Н. Костриця, Л. Лучкіна, О. Любашенко, В. Михайлюк, А. Мудрик, Є. Пассов, О. Стояновський, Ю. Стрельцов, Ю. Федоренко та інші.

Окремі аспекти проблеми вдосконалення мовлення майбутніх фахівців нефілологічного профілю розглядали лінгводидакти З. Бакум, В. Борисенко, Н. Голуб, Н. Дика, О. Караман, О. Семенов, Т. Симоненко, В. Шляхова та ін.

Визначено, що сучасний етап розвитку професійної мовленнєвої компетентності в майбутніх фахівців різних галузей характеризується прагненням дослідників цілеспрямовано розв'язувати актуальні завдання якісної підготовки високопрофесійних фахівців, що відповідає викликам сьогодення.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, проблема використання фахових текстів для підвищення мовленнєвої компетентності майбутніх економістів не була окремим предметом спеціальних досліджень і потребує оновленого підходу та наукового обґрунтування педагогічних умов, які змогли б забезпечити ефективність освітнього процесу в контексті професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх економістів у ВНЗ.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у висвітленні особливостей використання фахових текстів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням з метою формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі для майбутніх фахівців значущим є вміння швидко сприймати будь-яку форму мовлення, засвоювати необхідну інформацію, реалізувати її у діалогічній взаємодії, керувати системою мовленнєвих комунікацій у межах професійної компетентності. Від багатства словникового запасу, рівня культури мовлення та техніки певною мірою залежать професійна майстерність та досягнення майбутнього спеціаліста.

Сьогднішній етап розвитку вищої школи надає велику кількість підстав аби досліджувати професійне становлення особистості як процес, що має у своєму складі формування, з одного боку, знань, умінь і навичок, а з іншого, формування професійно важливих особистісних якостей.

Проблема формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх спеціалістів особливо актуалізується в контексті методики навчання української мови у вищій школі економічного профілю, оскільки саме у вищому навчальному закладі формуються основи фахового лексичного запасу студентів. Крім того, досить важливими у сучасному інформаційно насиченому суспільстві стають питання мовленнєвої культури та професійно-мовленнєвої компетентності як провідних компонентів усебічного розвитку особистості.

Аналіз наукових статей показав, що науковцями обґрунтовано відмінність між поняттями «компетенція» і «компетентність». Тлумачні словники *компетентність* визначають як властивість за

значенням компетентний. «Компетентний – це 1) який має достатні знання в якій-небудь галузі; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний» [1, с. 240]. «Компетенція – 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [1, с. 240]. Наведені визначення показують, що компетентність – більш широке поняття, що охоплює знання певної галузі, а компетенція – обізнаність в одному напрямі діяльності.

Як свідчить аналіз наукової літератури, учені по-різному тлумачать ці поняття. Ю. Жуков, Н. Остапенко, Л. Петровська пропонують трактувати поняття «компетентність» та «компетенція» як синонімічні лексичні структури [2, с. 30].

Т. Симоненко, А. Хуторської, І. Гудзик чітко розмежують поняття «компетентність» і «компетенція», зазначаючи, що це терміни іншомовного походження, «які мають один латинський корінь, проте термін «компетентність» має ширше трактування в сучасній лінгвометодиці та лінгводидактиці» [3, с. 13]; «компетентність формується з окремих компетенцій, але не збігається з ними» [4, с. 45]. «Компетенція – більш вузьке поняття, що співвідноситься з конкретними видами діяльності та використовується для позначення вмінь, знань, які необхідні для ефективного виконання дій», – пише І. Гудзик [3, с. 12].

З огляду на сказане вище ми розглядатимемо компетентність як інтегровану здатність студента, набуту під час навчання; комплекс знань, навичок і досвіду, що дають змогу ефективно діяти або виконувати певні функції. На основі таких узагальнень можемо стверджувати, що компетентність майбутнього фахівця економічної галузі – це синтез знань, умінь, навичок, цінностей, досвіду, професійних особистих якостей, який є наслідком навчання у вищому навчальному закладі.

На думку Л. Соловей, термін «професійна компетентність» введено для коректної характеристики кінцевого результату навчання, що об'єднує, на думку різних дослідників, не лише професійні знання і вміння, але й професійний досвід, систему ціннісних орієнтацій особистості, ставлення до праці, здатність ефективно використовувати отримані знання й вміння й набувати нові, ефективно володіння різними способами вирішення проблемно-когнітивних завдань, особистісні інтелектуально-вольові риси, необхідні для досягнення кінцевої мети тощо. Професійна компетентність, переконана дослідниця, охоплює когнітивний, операційно-технологічний, мотиваційний, етичний, соціальний і поведінковий складники [5, с. 23].

Отже, професійна компетентність фахівця економічної галузі формується на основі багатогранних аспектів економічної діяльності, що вимагає професійних знань, умінь, навичок, професійно значущих особистісних якостей.

Не викликає заперечень твердження, що у фахівця економічної галузі мусять бути сформовані мовленнєві вміння й навички, що є підтвердженням сформованості мовленнєвої компетентності.

У лінгводидактиці мовленнєву компетентність трактують по-різному:

- практичне оволодіння українською мовою, її словниковим запасом, граматичним ладом, дотримання в усних і писемних висловлюваннях мовних норм (О. Горошкіна) [6, с. 40];
- діяльність людини, спрямована на розуміння або створення тексту (усного або писемного), що здійснюється в процесі мовленнєвої діяльності (М. Пентилюк) [7, с. 9];
- вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях, використовувати для цього мовні, позамовні (міміка, жест) та інтонаційні засоби виразності мовлення (А. Богуш) [8, с. 95].

Узагальнюючи подані в науковій літературі тлумачення ключових понять наукової студії, зокрема «компетентність», «професійна компетентність» і «мовленнєва компетентність», ми розумітимемо професійну мовленнєву компетентність майбутнього фахівця економічного профілю як інтегральну здатність студента та його готовність до засвоєння закономірностей функціонування мовних засобів у мовленні для сприйняття, розуміння і створення висловлювання під час фахової діяльності. Професійне становлення спеціалістів економічної галузі вимагає від них підвищеної мовленнєвої відповідальності, особливої уваги до організації ефективної мовленнєвої підготовки. Це пояснюємо тим, що професійно-мовленнєва компетентність є одним зі складників професійної компетентності сучасного фахівця й зумовлює його конкурентоспроможність і затребуваність.

Різнопланове коло комунікантів вимагає особливих умінь користуватися своїм мовленням у певних ситуаціях спілкування. З огляду на це ми визначили професійну мовленнєву компетентність майбутніх фахівців економічного профілю як інтегральну якість студента, що виявляється в загальній здатності та готовності до користування мовними засобами, закономірностями їх функціонування для побудови та розуміння мовленнєвого висловлювання в контексті майбутньої професійної діяльності фахівців економічної галузі.

Вивчення спеціальної літератури та спостереження засвідчили, що необхідними складниками професійно зорієнтованого мовлення є фахові знання, висока загальна культура фахівця, сформовані

професійні компетентності, зокрема мовленнєва компетентність, що забезпечує ефективне спілкування фахівця.

Формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців економічного профілю – складний процес, ефективна реалізація якого залежить від методично доцільного добору й поєднання методів, прийомів і засобів навчання.

Методика формування професійної мовленнєвої компетентності студентів економічних спеціальностей спирається на психолінгвістичні дослідження мовленнєвої діяльності та процесів створення й сприймання мовлення. До видів мовленнєвої діяльності відносять говоріння, письмо, аудіювання, читання й поділяють їх на рецептивні (слухання, читання) і продуктивні (говоріння, письмо).

Під час формування професійно-мовленнєвої компетентності студенти, зазвичай, працюють із великою кількістю навчальних та наукових текстів. Систематичне застосування текстів у навчальному процесі зумовлює необхідність формування вмінь сприймання й творення тексту. Правильне і точне сприймання чужого тексту вже передбачає побудову власного адекватного висловлювання. Отже, удосконалення вміння текстосприймання створює умови для функціонування текстотворчих умінь.

Науковці виділяють низку основних ознак тексту: 1) текст є комунікативною одиницею, що відображає комунікативну мету адресата; 2) текст відтворюється, має граматичну, інтонаційну й смислову завершеність; 3) текст є основним видом дидактичного матеріалу; 4) текст поповнює знання студентів про систему української мови на всіх мовних рівнях; 5) текст виконує тренувальну функцію – формування вмінь і навичок практичного використання знань студентів з української мови; 6) текст розвиває основні види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письмо [9, с. 143–147]. Отже, текст є основою комплексного формування усіх складових професійно-мовленнєвої компетентності.

Значну роль для формування професійно-мовленнєвої компетентності у студентів на практичних заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» відіграють фахові тексти. Найчастіше вони слугують студентам для оволодіння термінологічною лексикою сфери майбутньої діяльності, оскільки дають приклади вживання термінологічної лексики у контексті, забезпечують студентів мовленнєвими формулами наукового реєстру і є зразками наукової прози. Фахові тексти вважаються основою для організації інтерактивних видів роботи (розігрування ситуацій, розв'язування проблемних завдань, проведення презентацій та диспутів тощо) і можуть дати студентам поштовх для формування власних думок.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що навчальний матеріал для забезпечення професійних потреб майбутніх економістів повинен базуватись на фахових текстах таких жанрів, як аналітичні статті за результатами теоретичних і експериментальних досліджень, монографії, матеріали наукових конференцій. Специфічною ознакою текстів такого виду є насиченість термінами, які розкривають наукові поняття і дають їм однозначне трактування.

Окрім фахових текстів власне наукового або науково-популярного стилів, джерелом відбору мовленнєвого матеріалу є також ділові листи, контракти, угоди, протоколи ділових зустрічей, прес-релізи тощо. Вони є зразками мовної норми ділового стилю спілкування, слугують предметною наочністю. Якщо зміст текстових матеріалів відповідає професійним інтересам і пізнавальним потребам студентів, то це позитивно впливає на якість засвоєння вміщеної у них фахової інформації.

Доцільність використання тих чи інших жанрів фахових текстів залежить, на нашу думку, від мети, з якою ми проводимо цей відбір. Отже, для відбору фахових текстів треба використовувати такі джерела, які відповідають конкретним потребам навчального процесу і таким чином забезпечують реалізацію навчальних, освітніх, розвивальних та виховних цілей навчання.

Визначившись з джерелами відбору, розглянемо критерії відбору фахових текстів. Дослідники (О. Литвинов, О. Коломінова, Т. Панова, Т. Серова, О. Тарнопольський, В. Щадрова та ін.) висувають низку критеріїв, таких, як ситуативність, тобто можливість використання вміщеної в тексті інформації для моделювання типових ситуацій спілкування; ілюстративність, тобто здатність тексту ілюструвати наукові поняття чи категорії і полегшувати студентам їх розуміння; пізнавальна цінність як в інформативному, так і в соціокультурному, країнознавчому плані; доступність, тобто відносна змістова простота матеріалу, яка дозволяє студентів розуміти професійно орієнтований текст; методична цінність, тобто насиченість тексту мовними одиницями: термінами, професіоналізмами, мовленнєвими кліше і структурами; лінгвістична цінність, тобто відповідність текстового фрагменту основним ознакам наукового тексту: комунікативна і смислова цілісність, змістова і структурна зв'язність, логічна завершеність. Серед інших критеріїв, запропонованих дослідниками, можна виділити інформативність, тематичність, комунікативність, науковість, функціональність, новизну. Узагальнюючи всі перелічені вище критерії щодо відбору текстів для формування професійно-мовленнєвої компетентності у студентів-економістів, ми зосередимося на визначенні критеріїв відбору фахових текстів з метою їх пристосування до навчальних потреб з урахуванням

спеціалізації студентів та створення навчальних текстів, на основі яких буде розроблено комплекс вправ для опанування студентами термінологічної лексики.

Передусім хочемо виділити критерій тематичності. Дотримання цього критерію означає, що відібрані фахові тексти мають відповідати тематиці робочої програми з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» і корелювати з тематикою фахових дисциплін студентів економічних спеціальностей, охоплювати всі важливі розділи з доступних базових підручників, які використовуються у процесі відбору, щоб забезпечувати студентів інформацією, доповнювати отримані ними знання з фахової дисципліни. Читання таких текстів повинно допомогти студентам розкрити значення термінологічних одиниць у контексті, стимулювати до участі в мовленнєвій діяльності. Вважаємо, що від тематики відібраних фахових текстів залежить ефективність організації навчальної інтерактивної діяльності на практичних заняттях з української мови, оскільки студенти будуть зацікавлені читати тексти й обговорювати значущі для них у професійному плані проблеми, будуть розігрувати ситуації, що виникають з порушених у таких текстах проблем. Усе це дозволить активізувати у мовленні навчальний матеріал, у тому числі й галузеву термінологію. Під час виконання вправ з фаховими текстами студент зможе збагатити лексичний запас фаховими термінами, що безпосередньо формує його професійно-мовленнєву компетентність. Наприклад: *Прочитайте текст. Розкажіть, що вивчає макроекономіка і якими методами? Випишіть з тексту терміни, визначте ступінь спеціалізації їх значення та спосіб творення.*

Макроекономіка вивчає не окремі економічні одиниці чи явища, а їх сукупності, тобто агрегати. Так, усі суб'єкти економіки групуються в макроекономіці у чотири агрегати: домашні господарства, підприємства, держава, решта світу. Економічні суб'єкти здійснюють свою діяльність переважно за допомогою ринків. Тому вся сукупність ринків теж структурується в окремі агрегати: товарний ринок, ринок праці, грошовий ринок, валютний ринок тощо. І нарешті, макроекономіка має справу з такими агрегованими показниками, які характеризують загальні умови та сукупні результати економічної діяльності людей. Серед них головними є такі: сукупний попит, сукупна пропозиція, валовий внутрішній продукт, безробіття, інфляція.

В основі методології макроекономіки лежить метод сходження від абстрактного до конкретного. Згідно з цим методом процес пізнання причинно-наслідкового механізму функціонування економіки можна розкласти на два етапи: перший – використання фактів економічної практики для обґрунтування теоретичних положень другий – використання теоретичних положень для цілеспрямованого впливу на економічну практику. Основним методом узагальнення фактів і продукування теоретичних положень у макроекономіці є моделювання. Застосовуються графічні, математичні та інші моделі, які описують зв'язки між ендогенними (залежними) змінними та екзогенними (незалежними) змінними. Для побудови моделей широко використовуються припущення, які дають змогу абстрагуватися від зв'язків, що не є предметом дослідження, і зосереджувати увагу лише на зв'язках, які досліджуються [10, с. 33].

Фахові тексти повинні мати професійно-практичну спрямованість та містити актуальну для студентів наукову інформацію, характеризуватися ясністю, точністю, об'єктивністю, логічністю та аргументованістю викладу матеріалу. Тому важливим критерієм відбору фахових текстів є новизна та актуальність уміщеної у них наукової інформації. Цей критерій, на нашу думку, визначає пізнавальну цінність тексту, забезпечує можливість використання отриманої інформації не лише у навчальній, а й у майбутній професійній діяльності студентів. Дотримання критерію новизни означає, що студенти, читаючи такі тексти, будуть своєчасно поінформовані про актуальні проблеми економічної науки, будуть спроможні простежувати тенденції її розвитку, передбачити можливі наслідки тих чи інших управлінських рішень тощо. Телекомунікаційні засоби, передусім Інтернет, дозволяють провести відбір фахових текстів відповідно до критерію новизни та актуальності.

Наступний критерій відбору фахових текстів – це доступність, тобто простота та зрозумілість викладеного матеріалу, відсутність складних і рідковживаних граматичних конструкцій, абстрактних понять. Доступність розуміння тексту також забезпечується наявністю схем, графіків, рисунків тощо, які роблять текст естетично привабливим, які підсилюють спроможність студентів до пояснення наукових понять та адекватного використання при цьому фахової лексики. Ілюстративний матеріал тексту використовується для аргументування думок студентів, для наведення прикладів та візуалізації вербальної інформації. Усе це зумовлює активізацію мисленнєво-мовленнєвої діяльності з читання і говоріння, сприяє процесам запам'ятовування навчального матеріалу, дозволяє урізноманітнити форми і види робіт на практичному занятті. Наприклад: *користуючись таблицею з фахового підручника, побудуйте публічний виступ на 5–7 хв. на тему «Стан економіки України на момент проголошення незалежності».*

Таким чином, ми визначили джерела і виокремили та проаналізували критерії відбору фахових текстів, необхідних для вивчення української економічної лексики під час мовленнєвої діяльності студентів на практичних заняттях. Дотримання цих критеріїв створить підґрунтя для відбору власне термінологічної лексики і розроблення вправ для її засвоєння, що може бути перспективою подальшого дослідження.

**ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ
 НА МОМЕНТ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**

Негативні чинники	Позитивні чинники
1. Командна система в управлінні економікою, економіка України — складова загальносоюзного економічного комплексу.	1. Висококваліфікована і дешева робоча сила (працездатне населення становить більшу половину населення України).
2. Деформація структури економіки: переважання важкої промисловості та енергетики (70 %).	2. Високий рівень освіти.
3. Відсутність у більшості галузях завершеного циклу виробництва товарів (80 %).	3. Значний науковий потенціал (220 тис. науковців), розвиненість мережі наукових установ, розвиток фундаментальних і прикладних наукових досліджень.
4. Висока енергозатратність та енергозалежність.	4. Значні природні багатства.
5. Неконкурентоспроможність більшої частини промислової продукції на світовому ринку, застарілість матеріально-технічної бази.	5. Розвиненість транспортної мережі (залізниці, порти, газо- і нафтопроводи тощо).
6. Мілітаризація економіки: 80 % підприємств працювали на потреби військово-промислового комплексу.	6. Великий морський і річковий флот.
7. Несформованість власної банківської і фінансової системи.	7. Здатність промисловості випускати великий асортимент продукції, аж до ракет і космічної техніки.
8. Відсутність законодавчо-нормативної бази для функціонування економіки в умовах ринку та чіткої програми дій з реформування економіки.	8. Значний потенціал розвитку сільського господарства (висока природна родючість ґрунтів)
9. Негативні наслідки невдалих економічних реформ періоду перебудови.	
10. Хронічна криза і сільського господарства	

Висновки. Текст розвиває основні види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письмо, тому він є основою комплексного формування всіх складових професійно-мовленнєвої компетентності студентів. Фахові тексти відіграють особливу роль у формуванні професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців-економістів. Зокрема, відбір фахових текстів повинен відбуватися за певними критеріями, що дасть змогу студентам поглибити свої знання з фахової дисципліни і збагатити свій словниковий запас економічною термінологією. Перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі полягають у вивченні і розробленні вправ для засвоєння термінологічної лексики студентами економічних спеціальностей.

Список використаних джерел та літератури

1. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 4. – С. 840.
2. Остапенко Н. М. Понятійно-термінологічні проблеми розмежування категорій «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід до навчання» в лінгводидактиці вищої школи / Н. М. Остапенко // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2007. – Вип. 101. – С. 24–32. – (Серія: Педагогічні науки).
3. Гудзик І. Ф. Способствовать эффективному решению жизненных проблем: компетентностная парадигма образования и коммуникативная направленность обучения русскому языку / И. Ф. Гудзик // Рус. словесность в шк. Украины. – 2007. – № 4. – С. 12–15.
4. Симоненко Т. Основні напрямки роботи над розвитком професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів / Т. Симоненко // Укр. мова і л-ра в шк. – 2005. – № 3. – С. 43–47.
5. Соловей Л. С. Компетентнісний підхід і оптимізація туристичної освіти / Л. С. Соловей // Людський капітал в умовах трансформації українського суспільства : міжнарод. наук. конф. викл., асп. і студ. : зб. тез. – К. : Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2014. – С. 23–24.
6. Горошкіна О. М. Теоретичні засади формування мовної особистості / О. М. Горошкіна // Освіта на Луганщині. – 2001. – № 2 (15). – С. 39–42.
7. Пентилюк М. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні мови / М. Пентилюк // Укр. мова та л-ра в шк. – 1999. – № 3. – С. 8–10.
8. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і практика / А. М. Богуш. – Запоріжжя : Просвіта, 2000. – 216 с.

9. Мединська Н. Дидактичний матеріал як засіб збагачення граматичного ладу мовлення майбутнього вчителя-словесника / Наталія Мединська // Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів : зб. наукових праць. – Рівне, 2006. – С. 143–147.

10. Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник / А. Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 441 с.

Інна Александровна Сидорчук,
асистент кафедри українознавства
Національного університету водного
господарства і природоиспользования,
e-mail: i.o.sydorchuk@nuwm.edu.ua

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ТЕКСТОВ НА ЗАНЯТИЯХ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ С ЦЕЛЬЮ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В статье научно обоснована сущность понятий «компетенция», «компетентность», «речевая компетентность», «профессионально-речевая компетентность». Рассмотрена сущность профессионально-речевой компетентности студентов экономических специальностей. Обоснована целесообразность использования профессиональных текстов на занятиях по украинскому языку для профессиональных целей для формирования у студентов экономических специальностей профессионально-речевой компетентности. Определены источники и проанализированы критерии отбора профессиональных текстов, необходимых для изучения украинского экономического лексикона во время речевой деятельности студентов на практических занятиях.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, речевая компетентность, профессионально-речевая компетентность студентов экономических специальностей, профессиональный текст, терминологическая лексика.

Inna Sydorchuk,
junior lecturer at the Department
of Ukrainian Studies National University of Water
and Environmental Engineering,
e-mail: i.o.sydorchuk@nuwm.edu.ua

USING OF PROFESSIONAL TEXTS IN UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL DIRECTIONS FOR FORMATION OF PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES

***Introduction.** Within the scope of this publication we opine it appropriate to consider the formation of professional language competence through the using of professional texts during classes on the discipline «Ukrainian language (in professional direction)».*

***Purpose.** The purpose of the article is to highlight the peculiarities of the use of professional texts in classes on the Ukrainian language in the professional direction for the formation of professional language competence of students of economic specialties.*

***Methods.** For the realization of the research tasks, ensuring the reliability of its results during the work on the article, the following methods were used: theoretical - analysis of pedagogical and methodological literature to clarify the concept of «professional language competence of future specialists in the economic profile»; empirical - observation, analysis, which made it possible to find out the sources and criteria for selecting professional texts.*

***Results.** A significant role for the formation of professional language competence in students at practical classes on discipline «Ukrainian language (in professional direction)» is played by professional texts. Often, they serve students to master the terminology of their field of future activity, since they give examples of the use of terminology in the context, provide students with speech formulas of the scientific register and are examples of scientific prose. Professional texts are considered as the basis for the organization of interactive types of work (playing situations, solving problem tasks, holding presentations and disputes, etc.) and can give students an impetus for formulating their own thoughts.*

***Originality.** Thus, we identified sources and singled out and analyzed the criteria for selecting the professional texts necessary for the study of Ukrainian economic vocabulary during the student's language activity in practical classes.*

***Conclusion.** Professional texts play a special role in shaping the vocabulary competence of future economists. In particular, the selection of professional texts should be based on certain criteria that will enable students to deepen their knowledge of professional discipline and enrich their vocabulary with economic terminology.*

Following these criteria will provide the basis for selecting proper terminology and developing exercises for its mastering, which may be the prospect of further research.

Keywords: *competence, competency, language competence, professional-language competence, professional text, terminological vocabulary.*

References

1. Slovny`k ukrayins`koyi movy` : v 11 tt. / AN URSR. Insty`tut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. – K. : Naukova dumka, 1970 – 1980. – T. 4. – S. 840.
2. Ostapenko N. M. Ponyatijno-terminologichni problemy` rozmezhuвання kategoriј «kompetenciya», «kompetentnist`», «kompetentnisny`j pidxid do navchannya» v lingvody`dakty`ci vy`shhoyi shkoly` / N. M. Ostapenko // Visny`k Cherkas`kogo universy`tetu. – Cherkasy`, 2007. – Vy`p. 101. – S. 24–32. – (Seriya: Pedagogichni nauky`).
3. Gudzy`k Y`. F. Sposobstvovat` efekty`vnomu resheny`yu zhy`zennыx problem: kompetentnostnaya parady`gma obrazovany`ya y` kommuny`katy`vnaya napravlennost` obucheny`ya russkomu yazyku / Y`. F. Gudzy`k // Rus. slovesnost` v shk. Ukray`ny. – 2007. – № 4. – S. 12–15.
4. Sy`monenko T. Osnovni napryamky` roboty` nad rozvy`tkom profesijnoyi komunikaty`vnoyi kompetenciyi studentiv filologichny`x fakul`tetiv / T. Sy`monenko // Ukr. mova i l-ra v shk. – 2005. – № 3. – S. 43–47.
5. Solovej L. S. Kompetentnisny`j pidxid i opy`mizaciya tury`sty`chnoyi osvity` / L. S. Solovej // Lyuds`ky`j kapital v umovax transformaciyi ukrayins`kogo suspil`stva : mizhnarod. nauk. konf. vy`kl., asp. i stud. : zb. tez. – K. : Akad. praci i socz. vidnosy`n Feder. prof. spilok Ukrayiny`, 2014. – S. 23–24.
6. Goroshkina O. M. Teorety`chni zasady` formuvannya movnoyi osoby`stosti / O. M. Goroshkina // Osvita na Luganshhy`ni. – 2001. – № 2 (15). – S. 39–42.
7. Penty`lyuk M. Naukovi zasady` komunikaty`vnoyi spryamovanosti u navchanni movy` / M. Penty`lyuk // Ukr. mova ta l-ra v shk. – 1999. – № 3. – S. 8–10.
8. Bogush A. M. Doshkil`na lingvody`dakty`ka : Teoriya i prakty`ka / A. M. Bogush. – Zaporizhzhya : Prosvita, 2000. – 216 s.
9. Medy`ns`ka N. Dy`dakty`chny`j material yak zasib zbagachennya gramaty`chnogo ladu movlennya majbutn`ogo vchy`telya-slovesny`ka / Nataliya Medy`ns`ka // Problemy` formuvannya movnoyi osoby`stosti uchniv sereдnix zagal`noosvitnix zakladiv : zb. naukovy`x prac`. – Rivne, 2006. – S. 143–147.
10. Savchenko A. G. Makroekonomika : pidruchny`k / A. G. Savchenko. – K. : KNEU, 2005. – 441 s.

Отримано редакцією 23.05.2018 р.

УДК 373.5.0166821.161.2

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-156-165

Таміла Олексіївна Яценко,

доктор педагогічних наук,
головний науковий співробітник
відділу навчання української мови і літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: tamilakod@ukr.net

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізовано проблему застосування компетентнісного підходу в шкільній освіті, що розглядається як один із пріоритетних векторів її сучасного розвитку. З'ясовано сутність компетентності як педагогічної категорії, коротко представлено історію запровадження компетентнісної освіти, подано визначення понять «ключова компетентність», «предметна компетентність», обґрунтовано сутність предметної читацької компетентності як інтегрованого результату навчальних досягнень учнів, пов'язаних із читацькою діяльністю, представлено диференціювання предметної компетентності на художньо-читацьку та інформаційно-читацьку. Розкрито теоретико-методичні аспекти реалізації компетентнісних засад шкільного літературного навчання в контексті положень Концепції Нової української школи (2016) та Закону України «Про освіту» (2017).

Ключові слова: *ключові компетентності, предметна компетентність, шкільна літературна освіта, наскрізні освітні лінії, українська література, методика навчання, читацька компетентність.*

Постановка проблеми. У контексті завдань нової парадигми шкільної освіти, послідовно в нормованих у Державному стандарті базової і повної середньої освіти (2011, 2013), Концепції Нової української школи (2016) та в Законі України «Про освіту» (2017), стратегія розвитку сучасної шкільної